

לכבוד שבת קדש – פרשת ויגש תש"ף

וזהב הארץ ההיא טוב – זו תלמודה של א"י

דף שבועי לעיסוק בסוגיות ארץ ישראליות – נכתב ע"י חגי צ'נו

שהוציאם משם כדי שלא ישמעו (=המצרים) בהזכירו להם המכירה, כי תהיה להם (לחרפה) וגם אליו למכשול, שיאמרו עבדי פרעה ומצרים עליהם, אלו אנשי בוגדות, לא יגורו בארצנו ולא ידרכו בארמנותינו, בגדו באחיהם, גם באביהם בגדו, מה יעשו במלך ובעמו, וגם ביוסף לא יאמינו עוד:

התורה אם כן מלמדת אותנו כי גם כאשר מוכיחים אדם יש להימנע מלגרם לו בושה. ר' יוסף דב סולביציק בפירושו 'בית הלוי' אומר אני יוסף העוד אבי חי ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו. הנה בפסוק זה יש להתבונן בו הרבה. הוא ממשיך ולומד מתוך הפסוק כיצד יש לומר את דברי התוכחה, איזה דברים יש לומר. התוכחה אינה אמירת דברי כיבושין ומוסר כפי שאנו רגילים לחשוב, אלא העמדת אדם על טעותו והעמדה בפני האמת של מקבל התוכחה.

בפעם הראשונה אמר להם אני יוסף ובפעם השנייה אני יוסף אחיכם. בפעם הראשונה הוא מוסיף ושואל העוד אבי חי. 'בית הלוי' מנסה להבין מה פשר השאלה שיוסף שאל "העוד אבי חי" הרי הוא שאל כבר לשלום אביהם כאשר באו למצרים עם בנימין, ולא חל שום שינוי במצב אביהם שהרי לא ביקרו שוב בארץ.

וכך כתב הרב סולביציק: וגם יש להבין מה שחילק המדרש לשנים ואמר או לנו מיום הדין או לנו מיום התוכחה מהו דין ומהו תוכחה. . . וגם מה שאמר להם העוד אבי חי. . . ובדברים אלו נטמן ברמז שאלה גדולה להם וגם סתירה על כל טענותיו של יהודה בויכוחו, דכל טענותיו של יהודה היה מצערו של יעקב שיגרם לו בלקיחתו את בנימין וא"כ היקשה עליהם מדוע לא חששו הם לצערו של אביהם ומכרו ליוסף. וגם דאם יכול לחיות בלא יוסף כן יהיה יכול לחיות בלא בנימן. וזהו אחרי שהגדילו לפניו גודל הרחמנות של אביהם כשיקח ממנו בנו אהובו סידר להם מעשה עצמם ונבהלו מתוכחתו ולא יכלו אחיו לענות לו על תוכחתו כי הוא סתירה וקושיא עליהם מעצמם על עצמם, וזהו שסיים המדרש לכשיבא הקדוש ברוך הוא ויוכיח לכל אחד לפי מה שהוא. . . דגם ביום הדין יהיה התוכחה לכל אחד ממעשיו על מעשיו ויהיו מעשיו נתפסים ממעשיו היאך הם סותרים זה את זה דעל כל עון וחטא בפני עצמו סובר האדם שיש לו קצת תירוץ. . . ולמשל מי שאינו נותן צדקה סובר בדעתו שיש לו תירוץ כובד ודוחק הפרנסה וריבוי הצטרכות של הכרחיות מבני ביתו עד שאין בכחו לפזר על אחרים, והגם דאין זה תירוץ מספיק כלל וכמו שאמרו במסכת גיטין (דף ז') ... ואפי' עני המתפרנס מן הצדקה יעשה

הדרמה בפרשתנו מגיעה לשיאה. כל הפרקים האחרונים, כל ירידת בני יעקב למצרים מכוונת לקראת הרגע הזה. הרגע בו יוסף יתגלה לאחיו וברית בין הבתרים, אותה ברית מיוחדת בין הקב"ה לצאצאי אברהם יצחק ויעקב תוכל לצאת לדרך.

וְלֹא יָכֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנְּעֻבִים עָלָיו וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָל אִישׁ מֵעָלָי וְלֹא עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהַתְּנֹדַע יוֹסֵף אֶל אָחָיו: וַיִּתֵּן אֶת־קִלְוֵי בְּכָכִי וַיִּשְׁמְעוּ מִצְרַיִם וַיִּשְׁמַע בֵּית פְּרָעֹה: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָחָיו אֲנִי יוֹסֵף הָעוֹד אֲבִי חַי וְלֹא יָכְלוּ אָחָיו לַעֲנוֹת אֹתוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפְּנָיו: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָחָיו גִּשׁוּ נָא אֵלָי וַיִּגְשׁוּ וַיֹּאמֶר אֲנִי יוֹסֵף אֲחֵיכֶם אֲשֶׁר מְכַרְתֶּם אֹתִי מִצְרַיִמָּה: וְעַתָּה אֵל תַּעֲצֹבוּ וְאֵל יָחַר בְּעֵינֵיכֶם כִּי מְכַרְתֶּם אֹתִי הֲנֵה כִּי לְמַחֵה שְׁלַחְנִי אֱלֹהִים לְפָנֵיכֶם: (מ"ה: ב-ה).

התורה, הוזהירה כל כך בכל מילה הנכתבת בה, טורחת להוסיף פרטים לסיפור, ומדגישה לכאורה פרטים מיותרים. מדוע היה צריך יוסף להוציא את המצרים שלא יהיו נוכחים ברגע המפגש? וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָל אִישׁ מֵעָלָי. ועוד - מדוע הזכיר להם את ענין המכירה אֲשֶׁר מְכַרְתֶּם אֹתִי מִצְרַיִמָּה, הרי הוא רצה לקרב אותם אליו ולא להזכיר להם עוונם? המדרש בבראשית רבה (צג', י) אומר: "אוי לנו מיום הדין או לנו מיום התוכחה, בלעם חכם של עובדי כוכבים לא יכול לעמוד בתוכחתה של אתוננו. יוסף קטנו של השבטים היה ולא היו יכולים לעמוד בתוכחתו ככתוב: 'ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו'. וכשיבוא הקב"ה לעתיד לבוא ויוכיח כל אחד ואחד לפי מה שהוא, על אחת כמה וכמה שהתוכחה תהיה קשה".

חז"ל רואים בשיא הסיפור את ענין התוכחה, יוסף מוכיח את אחיו. וכדרכה של התורה בספר בראשית 'מעשה אבות סימן לבנים'. עלינו להתבונן בסיפור וללמוד ממנו. ראשית כשאדם בא להוכיח עליו להימנע מהלבנת פנים וגרימת בושה לאדם שאנו הוא מוכיח. וכך הסביר אור החיים הקדוש את הוצאת המצרים מהחדר ולא רצה לזלזל באחיו שיחזיקו אותם (=המצרים) בדבר נבלה כזו למכור אחיהם, ואמר בסמוך ויתן את קולו בבכי וישמעו מצרים וכו' הרי זה מגיד כי מה שמנע הזולת בהתודעו לאחיו לא לצדו (=לא בגלל יוסף) כי הוא קרא בקול ושמעו כל העיר את הדבר אלא לצד בושת אחיו הוא שעשה. בכוון זה הלכן גם הרמב"ן ורש"י. לא היה יכול לסבול שיהיו מצרים נצבים עליו ושומעין שאחיו מתביישים בהודעו להם: (רש"י). הרמב"ן הוסיף סיבה מעשית שהמצרים יחשבו אותם בוגדים וטעם בהוצאה,

צדקה, מ"מ קצת תירוץ ודיחוי הוא דהרי אינו לדמות עונש העשיר הקופץ ידו מצדקה לעונש המגיע לעני שאינו נותן צדקה. וא"כ בתירוץ זה הרי יוקל עונשו הרבה. אמנם מראים לו ממעשיו אשר במקום אחר פיזר הרבה ממון עבור דבר שאינו הגון כמו להשיג איזו תאווה האסורה או כבוד או עבור מחלוקת... ומדוע בעסק העבירה לא עצרוהו כובד הפרנסה ונסתר בזה התירוץ ויוגדל עונשם כפלים, וזהו שאמר במדרש ויוכיח לכל אחד לפי מה שהוא דהתוכחה יהיה לכל אחד ממעשיו... זהו שחילקם המדרש לשנים יום הדין ויום התוכחה דדין הוא על עצם העבירה והתוכחה הוא הויכוח שמראים לו ממעשה אחרת על זו ויוגדל העונש עליהם עד שאין לו גם קצת התירוץ שהיה דומה לו להנצל על ידו: כך הוכיח יוסף את אחיו ומביא אותם להבנה והפנמה למעשה שעשו ולחרטה על המעשה.

אחד מגדולי המוכיחים בהסטוריה היהודית היה עזרא הסופר שיום פטירתו חל השבוע. על עזרא נאמר "כשנשתכחה תורה מישראל עלה עזרא מבבל וייסדה" תוכחתו ומעשיו הובילו לשורה של רפורמות שהביאו לחיבור העם אל התורה ואל הקב"ה. כך בקביעת קריאת התורה בשני וחמישי, כך בשינוי הכתב של התורה לכתב אשורי ועוד. עפ קום המדינה הוקם על אדמות הכפר איסוד מושב שנקרא בית עזרא. המושב נוסד ב-28 במרץ 1950 על ידי עולים מעיראק, בתחילה היה המקום מעברה ששמה הזמני היה אשדוד א'. בסביבת הכפר איסוד חיו עד 1948 מספר שבטים ביניהם ערב סוכריר שפעל והתיישב מצפון לאיסוד. כאן בחודש ינואר 1948 (השבוע לפני 72 שנים) התרחש אחד האירועים שהטביעו את חותמם על האזור. בתחילת מלחמת העצמאות היו גדודי חטיבת גבעתי עסוקים בגיוס ואימון מתגייסים חדשים. גדוד 52 הקים בסיס אימונים במושבה גן יבנה, אליו הגיעה, בראשית ינואר 1948, מחלקת מגויסים מראשון לציון לאימון בסיסי. ב-9 בינואר 1948 יצאו מגן יבנה שתי כיתות שמנו 25 חיילים, לסיור בשטח ממערב לכביש ולמסילת הרכבת. החיילים היו מגויסים צעירים ללא כל ניסיון צבאי. הם הצטיידו בשני אקדחים ושני רימונים בלבד מחשש שנשק כמו רובים עלול להתגלות על ידי הבריטים. בשטח היו ערבים מהשבט ערב סוכריר שבאו מהכפר אבו סווירה אשר שכן על גדות ואדי סוכריר - נחל לכיש. הם עקבו אחרי החיילים וראו שאינם חמושים. שני ערבים חמושים ברובים פקדו עליהם להרים ידיים ומכיוון שהופתעו הם נכנעו והובלו כשבויים לעבר אבו סווירה.

בדרך הבחינו לוחמי גבעתי בערבי נוסף המזעיק את חבריו והחליטו לברוח, והתפזרו לכל עבר. אותה שעה הופיעו פרשים מזוינים שרדפו אחריהם ופתחו עליהם באש. כמה מהבורחים הצליחו להגיע עד למסילת הרכבת אבל נאלצו להתעכב שם בגלל מעבר רכבת דווקא באותו רגע גורלי. שלושה מהם נשבו והובלו לאבו סווירה שם נרצחו באכזריות. מבין 25 החיילים הצליחו לחזור רק 14.

מיד התארגן כוח חיפוש אך הבריטים הקדימו ותפסו עמדות בשטח ומחשש להסתבכות איתם ניתנה הוראה לחזור לבסיס. למחרת, ב-10 בינואר 1948, הובאו לגן יבנה על ידי הצבא הבריטי גופותיהם של שמונה מהנעדרים וזמן מה לאחר מכן עוד שלוש גופות של השלושה שנשבו ליד מסילת הרכבת ונרצחו בתוך הכפר אבו סווירה. כל הגופות היו עירומות, מושחתות ומרוסקות איברים. בדיווח שנרשם נכתב "כדי לטשטש מעט את הזוועה או לשם הפרוטוקול המתוקן הניחו השוטרים ראש אצל גופה, אלא שגולגולת של זה דבוקה הייתה בגוף לא-לה" האירוע גרם לזעזוע עמוק, ומפקד החטיבה שמעון אבידן הורה למפקד גדוד 52 להכין מיד פעולת תגמול בקנה מידה שלא היה עד אז במרחב הדרום. מטרת הפעולה הייתה הריסת הכפר אבו סווירה והריגת תושביו הגברים.

ב-25 בינואר בשעה 02:00 יצא הכוח, שכלל שתי פלוגות עם יחידת חבלנים וסבלים עמוסים בכמות גדולה של חומר נפץ, מקבוצת יבנה והתמקם לפריצה לכפר. בשעה 03:15 פרצו לכפר תוך יריות זריקות רימונים. להפתעתם לא נתקלו בכל תגובה. התברר שתושבי הכפר הזהירו על ידי הבריטים על הפעולה ואלה נטשו את הכפר עם חשיכה ונסו לחולות שפת הים. הלוחמים פוצצו את רוב בתי הכפר. על אדמות אבו סווירה הוקמו היישובים ניר גלים ובני דרום. אחד עשר הנופלים באירוע זה הונצחו במקומות שונים בארץ. בעיר אשדוד, בפארק בן-גוריון, הוקמה האנדרטה לנופלים על שחרור אשדוד במלחמת העצמאות בני ראשון לציון. מעל שמות הנופלים כתוב: **העובר כאן זכור! אנו פתחנו את השער לנצחון, על גופותנו נסלל התיב לנמל אשדוד** בראשון לציון ברח' הפורצים, נמצא "גן הי"א" ובו אנדרטה לזכרם. זכרם הונצח גם בשמות רחובות. בראשון לציון יש רחוב על שמם - רחוב האחד עשר. בגן יבנה קראו חורשה לזכר י"א הנופלים (חורשת הי"א), בקרבה למיקום בסיס האימונים. וגם בעיר צפת יש רחוב הנקרא על שמם (רחוב האחד עשר).

בברכת שבת שלום ומבורך – הגי עמיצור

לצפייה בדפים קודמים <https://www.mlh-gsi.org/>

לקבלת הדף במייל היכנסו לקישור <https://lp.vp4.me/fw3x>